

ACC. N:R M. 15365: 1-9.

Landskap: Skåne Upptecknare: Gustaf Appelberg, Malmö
Härad: N. Åsbo Berättare: " " "
Socken: Oderljunga Berättarens yrke: f. d. ämneslärare
Uppteckningsår: 1960 Född år 1878 i Oderljunga

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Ändrade vanor vid landsbygdshemmens
matbrödförsörjning. s. 1-9.

LuF 92

3/8-60

Bakens numera i norra? Luf 92

Den gamla tidens bakning i den omrade bak-
ugnen, här kallad "fogarörr", som här ända fram
före sekelskiftet användes av alla befolkning-
och yrkesgrupper, (några påtorier eller egentlige
havgårdar finnas inte i dessa trakter), har
därefter successivt så gott som upphört. Möj-
ligen förekommer den ännu, fast oryckat på-
lan, i någon bondgård. Nytt bakning var ju
en på en vidlyftig procedur, men på länge det
gamla "pura" grovbrödet numera användes, var
den omrade ugnen ända praktiskt detta bröd
i stora bakor kunde förvaras länge, ofta flera
månader, utan att nämnvärt locka eller för-
lora i smak, varför man, särskild vid jul och andra
särskilda tillfällen, gjorde vildige storbak, och för detta
lämpade sig dessa tyngliga ugnar utmärkt. Finns
det en användbar kokesbis, gjordes nog mindre bak

av det "pöta" riklebrödet och vetebröd ofta i denna. Effterhand som man efter vetebrödet mera allmänt började kunna köpa färdigt bröd av olika slag i butikerna och av brödsjuktarna, lyckts många, så bakning i ombyggnaden var för lösvärdig och hembakning av annan än möjligen vetebröd blev också mera pålämnad. Men det finns ännu många husmädor, som anse det som en hederssak att baka, så matbröd själva, dels därför att de anse det bli billigare och dels därför att de tycka det blir smakligare. Och det händer nog i onelaka fall, att någon sådan husmor använder sin ombyggnad.

Där ~~är~~ ombyggnad ännu förekommer, efter det säkert på samma sätt som för. Ugnen således $1\frac{1}{2}$ a 2 tommar, vanligen med pis från skogsavverkningen, vilket orsakades av vanden för vorden och flammade högt mot valvet. Nu äro nästan alla ugnar lagom

varm fördrade en viss erfarenhet. Ugnen skulle vara "klar", d. v. s. genom upphottningen ha erhållit en viss vissare färgton uppe i valvet. Då elden i kurrudskak fick plockna, rabades kol och aska ut och ugnsbotten ropades om renslighet ren, eftersom kakorna placeras direkt på denna med tillhjälp av den långlyftade brödspaden. Endast för vetekakor användes plåtar.

En släkt berättelse beträffande bakning för och nu anser jag ha ett stort intresse, fast det inte har med mörnen att göra. Det gäller den jätt man säte till matbrödsdegen jag skulle tro, att man numera använder frugast vid all bakning. På 1880-talet, då jag var pojke, var man här självförsörjande beträffande jästen liksom med så mycket annat. Då fanns det ännu husmodrar, som för grovbrödsbak använde

surdeg, som gömdes från det ena baket till
 det nästa. Men för annat malbröd och i regel
 även för grovbrödet användes den jäst man
 tillvaratog vid brygd av öl och dricka. Då ölet
 var färdigjäst skummade man från ölets yta
 av det där flytande jästskiktet, som var fullvärdig
 jäst och kallades "gär", och vid tappningen
 av ölet tillvaratog man bottenmassan av jäst,
 som kallades "barm" och var av något sämre
 kvalitet. Tid ny brygd användes samma gamla
 jäst för ölet. Grovbröd fikjäsas i klu 3 dygn.

Då statens fastels riktet är eller ärligaste man-
~~ningens~~ skänningen upphävs, är nog svårt. Och jag
 är inte säker på, att den alldeles upphävs. Då
 någon snöbild person slutat använda murugnen
 har väl detta berott på personliga omständig-
 heter. Ändringen av bakningensnormerna har

skett på smörningom, och lorde ha jagat un-
der 50 ä 60 år. Jag skulle ho, att londenen ad
icke använde murugnen frjalle några år
för ekelstiftet, efterhand som and flera
hushell anskaffade ordentliga kokspisar.

Nu något särskild hushell seer yrkesprof-
skulle ha verkat som någon part allmän före-
bild känner jag icke till och har icke på den
stämplat minnet, heter det ju

Ånledningen till att man slutade baka i
murugnen var nog i första hand, att fa-
miljerna skaffade sig moderna och lät-
skötta kokspisar, i vilka bakningen kun-
de på betydligt bekvämare. Visserligen dug-
de de ju inte för väldiga storbak, men man
kunde ju baka oftare. Då sedan yrkesbagarna
böjade lämna bröd i butikerna eller lät bröd-
skyltsarna sälja till konsumenterna, blev de

horet att använda den olymphga smugnen
mindre, utom möjligen vid jul- eller andra
slottbak.

Något andelsbageri har aldrig förekom-
mit i dessa trakter.

Om husmodern fränder att köpa färdigt
bröd eller baka det själf, beror väl på hennes in-
dividuelle inställning och vissa personliga om-
ständigheter. Att köpa brödet är ju bekvämare
och borde vara nödvändigt för husvärdar med
bartarbete. Men det finns gott om husvärdar,
som betrakta det som en hederssak att baka
själf, dels därför att de anse, att brödet bli
billigare och dels därför, att de tycka, att det
hembakade smakar bättre.

I järnåldern bakas nog huvudsakligen vitt
matbröd och kaffbröd.

Att smugnstak hell upphört, då man

skaffat sig jämspis, som jag knappast annu
finns det säkert folk, som använder murugrun
för att baka grovbröd. Jag tror inte heller, att
upphörandet beror på, att de gamla dött bröd
eller att man ändrat smak behandlande det
hembakade grovbrödet. Träston har jag hört
även yngre personer berömma det hembu-
kade grovbrödets utsökta smak, då de fått
tillfälle att smaka det. Och detta särskilt
om brödet vid bakningen ej fått gåra all-
för länge och därigenom blivit för surt.

Önskan att få bakningshjälp som jag
knappast har orsakat, att man slutat baka
i murugrun, då i regel bakningen utfördes
av husets eget folk.

Att man skulle äta närmare mindre
bröd än än för jag knappast på. Tve-
ligen ha de bättre ekonomiska förhållandena

och den förbättrade distriktskollektionen är högt
och fick en m. ökat konsumtionen av dessa
varor även hos "fattigt" folk, om man nu kan
sala om sådant i våra dagar, och detta kan
ha medfört något minskad brödkonsum-
tion. För 100 år sedan och framåt fanns det
godt om verkligt fattiga, som inte kunde kö-
pa kött utan borde ha utskakligen. på bröd och
potatis samt möjligen hemgjord mjöl.

Under de låga åren, särskilt det första
med dess pansering, skades nog hembak-
ningen, särskilt hos sådana, som bycka-
des hembaka mjöl.

Att lämna kött mjöl för att få det bakat
hos bagerier eller andra tror jag inte före-
kommit här.

Det finns säkerligen ännu många gam-
la murugnar, som inte rivits. När den ri-

vils har detta nog skall i samband med
restaurering av bostaden eller därför att
man ^{behövt} utrymmet, eller därför att de varit i
vägen och varit fula. Så dylik förning
ofta gjorts vid ombyte av gårdens ägare
är självklart, men att ange någon sär-
skild tidpunkt för sådana förningar är
svårt

Så en gammal usen rivits och ersatts med
en ny har väl förekommit. Men jag tror, att
anledningen oftast varit, att den gamla
 varit bristfällig och hotat att ramla ihop.
Underlagets här murarna varit pla-
cerad i trätt- eller brugghus